

ОТЧЕТ НА СЕКЦИЯТА ПО ТЕОРИЯ НА ЛИТЕРАТУРАТА ЗА 2002 Г.

1. Научни проекти:

I. "Методологически проблеми на литературознанието" /ръководител Р. Коларов/. През м. ноември беше проведена конференцията на тема "Слово и образ", в която взеха участие представители на СУ и НБУ. Съвременен контекст, даващ подтик към избора на темата е интересът към визуализацията в модерните компютърни технологии, към иконочното и взаимнообратимата оптика на традиционното отношение "текст-картина", т.е. възможността текстът да бъде виждан, а картината, респективно четена, интересът към образа в когнитивните науки.

Конференцията проблематизира връзката слово-образ от различни гледни точки. В доклада на Рая Кунчева "Визуализация на движението на мисълта" отказът от наивния възглед за отражателната природа на образа и изясняване на концептуалната му същност се представя чрез анализ на теории от различни области - изкуствознание /Гомбрих/, логика /Витгенщайн/, теория на поетическия образ /Люис/, философия /Джендлин/. Във философска перспектива е положен докладът на Бл. Златанов /Превръщането в образ /върху онтологията на произведението на изкуството у Хайдегер и Гадамер/, в когнитивната - докладът на Р. Коларов "Проблемни ситуации, ментални схеми и двойно кодиране", в антропологичната - докладът на Морис Фадел "Тялото и езика". Жанрово-типологичен е подходът на Ал. Панов "Визуализация на невидимото. Видението като похват на литературната утория" и на Росица Димчева, изследваща слово и образ в драматургичното мислене. Взаимнообратимото сътрудничество между словесния и визуалния код е аналитично изследвано от Мирослав Дачев /"Гласът на иконичното изказване"/ и М. Неделчев /"Литературен прочит на софийските картини на Никола Петров"/.

Конференцията предложи не само приноси теоретически разработки, но и показва - чрез конкретни анализи - културно-историческите механизми на, тъй да се каже, компенсаторност в прилагането на словесна или образна стратегия. В ход е подготовката на сборник с материалите от конференцията.

По този проект членовете на секцията разработваха свои индивидуални теми: Р. Коларов - "Креативната памет" - участие с доклад в международна конференция в Оксфорд, посветена на 150-годишнината от смъртта на Гогол; Р. Кунчева - "Аграматичност на модерната поезия" - доклад, изнесен на международната българо-полска конференция "От модернизъм към постмодернизъм. Литературни и културологични прочити в началото на 21 век", също така доклад, изнесен на Десетата лятна научна среща "Варна 2002" на тема "Типологични и ситуативни значения в мисленето на Цветан Тодоров за другия" /статията е излязла от печат в сборник/; работа по темата "Апорията когнитивно-перформативно при Пол де Ман", както и по темата за метафората "Марк Джонсън и Ю. Джендлин . Тялото в съзнанието" и "Мисленето отвъд моделите: тяло, език и ситуации". Мирослав Дачев е работил върху втора част на дългосрочната си планова задача "Модернизъм и поетики на езика. Векът след ОПОЯЗ". А. Ангелов е разработвал темата "Възможност за построяване на хетерохронни контексти", изследвайки съпоставително теории, възникнали в различни исторически ситуации. Публикувал е по тази тема студия в сп. "Демократически преглед" "Следистории на изкуството. Един коментар". Ал. Панов е подготвил за печат студията "Стоката "книга" като обект на литературознанието". По темата за теоретическото наследство на Пол де Ман М. Фадел е публикувал две статии в в-к

"Литературен форум" - "Реторика и разбиране" и "Пол де Ман и постмодерността" /втората е четена като доклад на българо-полската конференция/; също така е предал две статии за печат - "Слепота/прозрение" /сп. "Език и литература"/ и "Алегории/четене" /сп. "Литературна мисъл".

От самостоятелните издания, излезли от печат по този проект, трябва да се отбележи монографията на М. Фадел "Пол де Ман: опити с невъзможното" /изд. център "Боян Пенев"/ - представяща първото монографично изследване у нас върху именития теоретик, съдържащо оригинална интерпретация, непокриващи се с "общите места" върху Де Ман и представящи български принос по темата, както и книгата "Разказът "Шинел" на Н. В. Гогол: сътворен! направен? съшит??" - съставителство и предговор на Р. Коларов /съвместно с Н. Георгиев/, сборник от статии, осветляващи от различни гледни точки, иронично диалогизиращи помежду си, безсмъртната творба на Гогол. II. Проект с УАН "Образи на другото в литературната комуникация. Диалогизми. Интерференции".

През м. ноември в София под това название беше проведена българо-унгарска конференция. Тя обедини различни концепти - проблемът за другото, диалогичната теория и дискурсивното наслагване в общ теоретичен проект. Може да се каже, че конференцията протече много успешно, в дух на плодотворна дискуссионност и обмен на идеи. Другостта и диалогът в тяхната обусловеност се разглеждаха в широко интердисциплинарно поле. Опитът да се изтъкува Европа като културна цялост; отвъд национални, етнически и религиозни различия беше тема на доклада на А.

Ангелов /"Християнството или Европа: Лео Шпицлеровата европейска филология"/.

Обратен смислов акцент - манипулативното разкрояване на географията от литературната история се съдържаеше в доклада на Ал. Кьосев "Литературната география в първата българска история". Иманентно заложената другост в създаването на литературната историография бе тема на Дьорд Калмановите размишления, а Рая Кунчева среща Бубер, Бахтин и Цв. Тодоров в диалог върху диалога. Образите на другото бяха изследвани още в рамките на херменевтиката - "Типове херменевтични преходи към другия" /Бл. Златанов/, антропологията - "Колебание, неопределеност и желание за другото" /Р. Коларов/, джендър-изследванията - "Слабостта да бъдеш мъж, болестта да бъдеш жена: джендър роли в балканския пост-модерн" /Д. Камбуров/, езиковите и реторически стратегии: "Образи на другото: фигури на текста" /Ференц Одорич, Тамаш Медеш/, "Пол де Ман и понятието за другия" /М. Фадел/, "Врата или граница? За невъзможността на превода" /Андраш Капаньош/. В подготовка е сборник със статии от конференцията.

III. Проект "Литературната теория и поетика в Полша и България. Компаративна славистична метрика" /рък. Р. Кунчева/ /съвместно с Института за литературни изследвания при ПАН/.

През отчетната година на този дългосрочен проект, работещ по мащабна изследователска програма за проучване на славянския стих /досега са излезли 7 тома с изследвания/, разшири своята тематична област. При посещението на координатора на проекта от полска страна проф. Тереза Добжинска в България, която изнесе лекция, онасловена "Относно конотациите на личните имена в междуезичната комуникация", бяха обсъдени възможностите за сътрудничество и в проекта бе включена нова тема - "Паметта в езика, дискурса и културата". По тази тема е запланувана конференция, която ще се проведе на 10 и 11 юни в София.

IV. Проект "Български литературен процес. Проблеми на поетиката" /рък. Р. Коларов/. Работата по този проект обхваща усилията на секцията да предлага модерни интерпретативни подходи, да прилага аналитични процедури от обсега на поетиката, семиотиката, литературната социология и пр. при изследване на възлови моменти от

българския литературно-исторически процес и на физиономични литературни явления. От по-цялостните изследвания трябва да се посочи монографията на М. Дачев "Слово и образ: "Български балади", Теодор Траянов, Сирак Скитник" - 260 с. + приложения, предстояща да излезе от печат през м. март 2003 г., както и работата на Р. Кунчева върху монографично изследване върху поезията на Христо Ботев. От по-частните аспекти в работата по този проект могат да бъдат посочени статията на Р. Коларов "Из звуковите кодове у Ботев" /за сборника в памет на Т. Жечев/, "Утопичното съхранение", подготвена за печат част от темата на Ал. Панов върху родовия космос в българската литература, участието на М. Дачев в юбилейна конференция, посветена на Т. Траянов, както и четири негови статии под печат в различни сборници: "Устреми към Другото: символизъм, символисти, цвят, език" /в сборник, посветен на 70-годишнината на проф. Елка Константинова/, "Цветан Марангозов: фигури на безразличието" /в сборник, посветен на творчеството на Цветан Марангозов/, "Български балади", Теодор Траянов, Сирак Скитник: способността за разговор" /в сборник, посветен на Теодор Траянов/, "Раждането на критическия сюжет от духа на диалогичността" /в сборник, посветен на 60-годишнината на Михаил Неделчев/.

2. Подготовка на специалисти.

През 2002 г. М. Дачев е чел лекционни курсове в НБУ по семиотика и литература, идеята за интерпретацията, увод в науките за литературата и семиотика на културата: критически термини.

Ангел Ангелов е чел лекционен курс "Понятие за изкуство" в НБУ и "Европейската култура през ранната модерност 14-17 век" в ЮЗУ "Неофит Рилски". Ал. Панов е водил магистърски курс "Научното изследване" в СУ, Факултет по славянски филологии. Към педагогическата дейност трябва да бъдат отнвесени и трудовете с научно-приложен характер - учебниците и учебни помагала на Ал. Панов: Учебник по литература за 9 клас /съвместно с Валери Стефанов и Младен Влашки/, учебник по литература за 12 клас /съвместно с Валери Стефанов/, Матура по литература /съвместно с Валери Стефанов/, "Критическа христоматия за зрелостници и кандидатстуденти".

3. Докторанти.

През отчетната година успешно защити докторската си дисертация Морис Фадел на тема: "История и интерпретация във възгледите на Пол де Ман". Докторантът Георрги Стайков е предал дисертацията си в завършен вид на научния си ръководител. Предстои обсъждането ѝ в секцията.

Ръководител на секцията по теория на литературата:
/ст. н. с. Радосвет Коларов/